Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

А. КРЫНІЦКІ

ЧАРГОВЫЯ ПЫТАНЬНІ НАЦЫЯНАЛЬНАЕ ПАЛІТЫКІ КП(б)Б

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ВЫДАНЬНЕ ЦК КП(б)Б
МЕНСК—1926

А. КРЫНІЦКІ

ЧАРГОВЫЯ ПЫТАНЬНІ НАЦЫЯНАЛЬНАЕ ПАЛІТЫКІ КП(б)Б

(Даклад на сходзе актыву Менскай гарадзкой арганізацыі КПБ 25-га верасьня 1926 г.)

ВЫДАНЬНЕ ЦК КП(б)Б
МЕНСК—1926

Прэзідэнцкая бібліятэка Рэспублікі Беларусь
Урадавая бібліятэка імя Горкага
Інв. № 348970
НФ

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

1-ая Дзярж. друк. Заказ № 323. У ліку 15.000 экз. Галоўлітбел № 21.953.

Аб чарговых пытаньнях нацыянальнай палітыкі КПБ

Таварышы, дакуманты па данным пытаньні—аб нацыянальнай палітыцы КПБ былі агалошаны ў апошні час у газэтах, аб іх вы ўсе ведаеце. Пастанова аб беларусізацыі савецкага і каапэрацыйнага апарату, зьняцьце з працы некалькіх супрацоўнікаў Наркамзему, пастанова аб нацыянальным складзе кіруючых працаўнікоў КПБ (гэтак званая «карэнізацыя»), намечаны пераход на беларускую мову «Звезды» з 1-га студзеня, высунутая ў палітлісьце ЦК задача кіраўніцтва ўсім культурным будаўніцтвам,—вось асноўныя факты, якія ў некаторых частках нашае арганізацыі, у некаторых ячэйках і ў сузнаньні некаторых таварышоў пакінулі шэраг пытаньняў, шэраг сумненьняў. Я сёньня лічу зусім непатрэбным спыняцца на шмат якіх важных, але даўно выказаных прынцыповых момантах нацыянальнае палітыкі ў УсеКП і, у асобку, КПБ. Мне здаецца, сёньня трэба адказаць толькі на тыя пытаньні, якія ўзьніклі, галоўным чынам, у зьвязку з тым, што цяжкасьці праведзеньня нацыянальнае палітыкі на справе, калі мы ўсімі сіламі змагаемся за гэту справу, аказваюцца большымі, чымся шмат каму з нас гэта здавалася раней. Абавязкова трэка, каб у КПБ зусім ясна разумелі ўсе гэтыя цяжкасьці, асаблівасьці, тонкасьці паасобных момантаў нашае працы па нацыянальнай палітыцы; і ад Менскай арганізацыі, як аднэй з асноўных арганізацый у КПБ, гэта патрабуецца ў першы чарод.

Шэраг пытаньняў, што ёсьць зараз у нашай партыйнай арганізацыі ў зьвязку са ўсімі нашымі апошнімі пастановамі можна згрупаваць у тры асноўныя. **Першае**—ці не зьяўляецца ўся нацыянальная палітыка КПБ, у паасобку, беларусізацыя, адступленьнем перад дробна-буржуазнай інтэлігэнцыяй БССР; значыцца, ці ня стаў ЦК КПБ на шлях аслабленьня кіраўніцтва пралетарыяту ў БССР? **Другое** пытаньне—ці не прывядзе лінія ЦК КПБ у нацыянальнай палітыцы да ўзмацненьня розьні між рабочымі і працоўнымі розных нацыянальнасьцяў БССР? **Трэцяе** пытаньне—ці не супярэчыць правадзімая лінія па нацыянальнай палітыцы, у асобку, лінія адноснага нацыянальнага складу кіруючых кадраў КПБ, гэтак званая карэнізацыя, задачы бальшавізацыі КПБ?

Нацпалітыка і кіраўніцтва пралетарыяту.

Першае пытаньне, на якое я хачу адказаць,—наконт забясьпечаньня кіраўніцтва пралетарыяту. Трэба крыху прыпамятаць аб задачах і сутнасьці нацыянальнае палітыкі.

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Апошні раз партыя шырока абгаварвала гэта пытаньне на XII зьезьдзе. **Сталін** тады зазначаў: «Тут (г. ё., у нацыянальным пытаньні) мы маем справу з пытаньнем аб устанаўленьні правільных узаемаадносін між пралетарыятам былой дзяржаўнай нацыі, які зьяўляецца найбольш культурным пластом пралетарыяту ўсяе нашае фэдэрацыі, і сялянствам, пераважна сялянствам тых нацыянальнасьцяў, якія раней былі прыгнечаны. У гэтым клясавая сутнасьць нацыянальнага пытаньня». І далей гэты клясавы момант **Сталін** падкрэсьліў у сваім заключным слове на XII зьезьдзе. Ён казаў: «Трэба памятаць, што, апрача права народаў на самавызначэньне, ёсьць яшчэ права рабочае клясы на замацаваньне сваёй улады і гэтаму апошняму праву падначалена права на самавызначэньне. Бываюць выпадкі, калі права на самавызначэньне пачынае пярэчыць другому, **вышэйшаму праву—рабочае клясы, якая прышла** да ўлады, на замацаваньне сваёй улады*). У такіх выпадках—гэта трэба сказаць проста—права на самавызначэньне ня можа і не павінна служыць перашкодай справе ажыцьцяўленьня права рабочае клясы на сваю дыктатуру. Першае павінна адступіць перад другім». Спачатку заўвага: Сталін гаворыць не аб усім аб'ёме нацыянальнага пытаньня, а аб яго самым важным моманце—праве на самавызначэньне; аднак, тое, што датычыць гэтага моманту,—датычыць уцалку і нацыянальнага пытаньня.

Гэты клясавы момант—момант забясьпечаньня перамогі і кіраўніцтва рабочае клясы—зьяўляецца пераважным ва ўсёй лініі партыі па нацыянальным пытаньні, у пастановах XII зьезду ў асобку. Вядома, калі казаць аб БССР, дык гутарка ня ідзе аб тым, што пытаньні нацыянальнае палітыкі павінны зусім адступіць перад агульным пытаньнем—аб забясьпечаньні кіраўніцтва рабочае клясы ў БССР; справа ў тым, што галоўным момантам, які характарызуе ўсю палітыку партыі і сав. улады, зьяўляецца момант замацаваньня дыктатуры пралетарыяту.

Сталін далей дае вытрымку слоў Леніна аб Марксе: «Разглядаючы ліст Маркса па нацыянальным пытаньні ў артыкуле аб самавызначэньні, Ленін робіць гэткі вывад: «у параўнаньні з рабочым пытаньнем, **падначаленае значэньне нацыянальнага пытаньня** не падлягае сумненьню для Маркса». (Зразумела, калі Маркс гаворыць аб рабочым пытаньні, ён разумее не рабочае пытаньне ў вузкім сэнсе гэтага слова—заработная плата, ахова працы і г. д.,—а агульнае пытаньне аб гістарычнай ролі рабочае клясы).

Варта таксама прыпомніць, што казаў Ленін у сваіх указаньнях камуністам Украіны: «...Няўхільна імкнучыся да адзінства нацый, бязьлітасна перасьледуючы ўсё, што можа

*) Усюды падкрэсьлена прамоўцам. А. К.

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

разьяднаць іх, мы павінны быць вельмі **асьцярожнымі, цярплівымі, уступчывымі да перажыткаў нацыянальнага недавер'я. Няўступчывымі, незамірымымі мы павінны быць да ўсяго таго, што датычыць асноўных інтарэсаў працы ў барацьбе за яе вызваленьне ад няволі капіталу».**

Вы ведаеце, што і ва ўсякай працы КПБ мы дамагаліся, дамагаемся і ідзём да таго, каб ажыцьцявіць гэту лінію партыі, выказаную ў вучэньні ленінізму, у прыведзеных словах Леніна і Сталіна, у пастановах зьездаў партыі, каб пры правядзеньні нашае нацыянальнае палітыкі разглядаць яе толькі, як шлях, а не як непасрэдную мэту, шлях да вырашэньня вялікіх агульных сацыяльна-палітычных задач рашаючых, усё абымаючых. Асноўны кірунак нашае нацыянальнае палітыкі вядзе на выкананьне пяцёх асноўных момантаў. (І калі мы губляем гэту асноўную пэрспэктыву,—мы пачынаем рабіць памылкі). Першае—забясьпечаньне і замацаваньне кіраўніцтва пралетарыяту ў сацыялістычным будаўніцтве БССР і замацаваньне сувязі Савецкага Саюзу і Беларускае ССР, як непадзельнае часткі Саюзу; другое—замацаваньне лучнасьці пралетарыяту з сялянствам, узмацненьне кіруючае ролі пралетарыяту, паглыбленьне даверʼя да пралетарыяту і яго партыі з боку сялянства і мястэчковага працоўнага жыхарства, з боку працоўных усіх нацыянальнасьцяў; трэцяе—агульны культурны рост краю, роўналежны з нарастаньнем сацыялістычных элемэнтаў у экономіцы; чацьвертае—уцягненьне ўсяе інтэлігэнцыі БССР у сацыялістычнае будаўніцтва; пятае—бальшавізацыя КПБ, асноўнае зброі рабочае клясы ў справе сацыялістычнага будаўніцтва.

Вось пэрспэктывы нашае працы—гэтыя пяць асноўных задач. І пры правядзеньні нацыянальнае палітыкі ў накіраваньні гэтых задач мы сустракаемся з вялікімі цяжкасьцямі, аб якіх мы гаварылі не адзін раз. З чаго яны складаюцца? Паперш за ўсё з таго, што пралетарыят БССР надзвычайна моцна русіфікаваны ў аднэй палове; у другой—у яго шэрагах ёсьць значная частка яўрэйскіх рабочых, адарваных ад беларускае вёскі значна больш, чым русіфікаваная частка рабочых. Яўрэйская частка рабочых БССР многімі ніткамі зьвязана з самтужнікамі гораду і мястэчка, у той час, як у Саюзе рабочая кляса ў большай частцы вышла з вёскі і цесна зьвязана з сялянствам.

Усё гэта відаць з данных аб нацыянальным складзе прафсаюзаў. Калі ў прафсаюзах у цэлым налічваецца 55,6% беларусаў, 27,6% яўрэяў, 9,6% расейцаў і каля 4% палякаў, то ў прамысловых саюзах, г. зн. у саюзах, якія выказваюць моцнасьць пралетарскае прамысловае базы ў нашай Рэспубліцы, мы бачым адносна двух асноўных нацыянальнасьцяй—беларускай і яўрэйскай—наступнае: у саюзе дрэваапрацоўнікаў—мы маем яўрэйскіх і беларускіх рабочых пароўну, у скурані-

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

каў—на 1.000 і больш беларусаў прыпадае 4.000 яўрэйскіх рабочых (усюды лічбы акруглены); у мэталістаў—пароўну; у друкароў—на 340 белар.—1300 яўрэяў; у харчавікаў—пароўну; у будаўнікоў на 3.600 беларускіх рабочых звыш 5.000 яўрэйскіх рабочых; у тэкстыльшчыкаў пароўну. У чыгуначнікаў—у важнейшым пралетарскім атрадзе—вельмі вялікім па ліку, большым, чым усе рабочыя ВСНГ,—на 17.000 рабочых маем каля 14.000 беларусаў, 1.700 расейцаў і 237 яўрэяў. (У апошнім выпадку мы бачым малюнак, які тлумачыцца ўсёй палітыкай царскага ўраду ў падборы рабочых і служачых на чыгунках).

Я ня буду прыводзіць данных адносна іншых саюзаў. Што ясна? Ясна, што ў прафсаюзах у цэлым мы маем перабольшваньне беларусоў і вялікі процант яўрэяў. У прамысловых-жа саюзах [1]) (бяз чыгуначнікаў) мы маем невялікае перабольшваньне яўрэяў: на 15.000 беларусоў каля 18.500 яўрэяў. Лічачы з чыгуначнікамі, мы маем значнае перабольшваньне беларусоў: 28.000 беларусоў і 18.600 яўрэяў. Да таго-ж трэба адзначыць, што рабочыя беларусы далёка ня ўсе ўладаюць беларускай мовай, паколькі горад у царскія часы іх моцна русіфікаваў.

Русіфікацыя ў мінулым беларусоў-рабочых, вялікі процант яўрэяў перашкаджаюць рабочай клясе падыйсьці да вёскі на яе роднай беларускай мове.

Апроч таго, кіраўніцтву рабочай клясы гораду перашкаджае і тое, што горад у цэлым і значна русіфікаваны, і на 40-50% зьяўляецца яўрэйскім, г. зн. ня ведае мовы вёскі. Таксама ў горадзе мы маем налічча значных рэштак русіфікаванае інтэлігэнцыі ва ўсіх нашых апаратах. Нагіядаюцца таксама выяўленьні нацыяналізму і шавінізму ў шэрагах інтэлігэнцыі ня толькі расейскай, але і беларускай, і яўрэйскай, і польскай. Усё гэта зьяўляецца цяжкасьцямі, якія перашкаджаюць ажыцьцяўляць задачу кіраўніцтва пралетарыяту ў адносінах вёскі.

Усе гэтыя цяжкасьці мы можам перамагчы і пераможам **толькі тады, калі шляхам настойлівай і сыстэматычнай працы правядзём беларусізацыю (рознымі мэтадамі ў адносінах да розных груп насельніцтва).**

Кажучы аб нацыянальным пытаньні, трэба адзначыць асабліваe становішча і значэньне ў нашым будаўніцтве беларускае інтэлігэнцыі. Гэта значэньне інтэлігэнцыі дае прычыну некаторым таварышам лічыць, што калі мы праводзім нацыянальную палітыку, у прыватнасьці беларусізацыю, то гэта ёсьць уступка інтэлігэнцыі. Зразумела, гэта ня так. Бухарын казаў на XII зьезьдзе: у спрэчках па дакладу аб нацыя-

---

[1]) Да іх аднесены: папяров., дрэваапрац., скурзвікі, мэталісты, друкары, харчавікі, будаўнікі, тэкстыльшчыкі, хімікі.

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

нальнай палітыцы... кажуць: «усё гэта выдумкі інтэлігэнцыі; сялянству няма ніякае справы да нацыянальнага пытаньня; трэба вырашыць **зямельнае пытаньне** і г. д., і ад вырашэньня гэтых пытаньняў залежыць вырашэньне нацыянальнага пытаньня». «Гэтыя аргумэнты,—кажа Бухарын,—мы чулі даўным даўно; гэтым аргумэнтам апэрыравалі ўсюды: і на Украіне, і ў Грузіі і можа нават на Марсе гэты аргумэнт ужываецца». Гэта гаварылася на XII зьезьдзе партыі, аб гэтым і ў КПБ таксама прыходзілася гаварыць не адзін раз. Ясна, што наша нацыянальная палітыка зусім **не падлягае запатрабаваньням інтэлігэнцыі,** а ў часьці беларусізацыі—беларускай інтэлігэнцыі. Але значэньне ў культурным будаўніцтве, асабліва беларускай інтэлігэнцыі, стварае некаторую фікцыю, няправільнае разуменьне рэчаў. Сапраўды, наша беларуская інтэлігэнцыя значна зьвязана з сялянствам, бо яна ў большасьці вышла з сялян; яна ведае вёску. Яе значэньне для ўсяго культурнага будаўніцтва відавочнае. Відавочна **патрэбнасьць усё большага ўцягненьня яе ва ўсё будаўніцтва.** Гэту лінію мы вялі і вядзём. У выніку нашае лініі мы бачым, як у яе шэрагах усё больш мацнее наша крыло, блізкае да пралетарыяту крыло—гэта пласт тых людзей, якія на справе працуюць пад кіраўніцтвам рабочае класы і яе партыі. Праз гэта крыло мы ўзмацняем увагу і на хісткі, што яшчэ ня вызначыўся, пласт інтэлігэнцыі.

Нашу ўвагу да інтэлігэнцыі, уцягненьне ў сацыялістычнае будаўніцтва шырокіх пластоў яе некаторыя таварышы прымаюць памылкова, як здачу інтэлігэнцыі кіраўніцтва будаўніцтвам.

Праўда, мы бачым, як дробна-буржуазнае нацыянал-дэмакратычнае—самае правае—крыло інтэлігэнцыі, дае сябе ведаць. Яно жыве перш за ўсё ростам кулацтва ў умовах НЭП'у.

Мы наглядаем у гэтым правым крыле інтэлігэнцыі, сапраўды, надзвычайна рэзка выяўлены ваяўнічы наступаючы нацыяналізм, ненавісьць да пралетарыяту, ненавісьць да камуністычнае партыі і яе кіраўніцтва, рознымі спосабамі замаскаваную, часам падфарбаваную лёгкай фарбай згоды з нашай нацыянальнай палітыкай. Я прачытаю адзін дакумант, вельмі яскравы, здавалася-б нязначны, але выразна характарызуючы настроі гэтага крыла—запіску, паданую ў прэзыдыум урачыстага пасяджэньня, прысьвечанага 20-м угодкам

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы